

Orvosok és gyógyszerészek sírjai a Házsongárdi temetőben a két világháború közötti időszakból

Gaal György

Protestáns Teológiai Intézet – Kolozsvár

Mormântele medicilor și farmaciștilor din perioada interbelică aflate în Cimitirul Central din Cluj

Lucrarea prezintă mormântul a 18 medici și 3 farmaciști din Cimitirul „Házsongárd” din Cluj. Printre ei se află 3 profesori titulari, 3 profesori extraordinari și 5 docenți ai universității „Francisc Iosif” din Cluj. Unul din medici era medicul șef al Județului Cluj (Filep), altul al Orașului Cluj (Scheitz). După războiul mondial majoritatea lor a devenit liber practician, eventual a lucrat la Spitalul Evreiesc sau la Spitalul Reformat. Este relevant că nici-unul nu are un monument funerar mai deosebit.

Cuvinte cheie: istoria medicinei, medic, farmacist, universitate, cimitir, mormânt.

Physicians' and Chemists' Graves from the Period between the Two World Wars in Cluj/Kolozsvár Central Cemetery

This study presents the graves of 18 physicians and 3 pharmacists from the „Házsongárd” Cemetery from Cluj/Kolozsvár. Between them there are 3 full professors, 3 associate professors and 5 privat-docents of the “Franz Joseph” University. One doctor was health officer of Cluj/Kolozs county (Filep) another of the town Cluj/Kolozsvár (Scheitz). Following WW I most of them became practitioners, by chance they got a job at the newly founded Jewish Hospital or at the Calvinist Hospital. It is illustrative that none of them got a grandiose funeral monument.

Keywords: history of medicine, physiscian, pharmacist, university, cemetery, grave.

Ötödik alkalommal vesszük számba a kolozsvári Házsongárdi temető orvos- és gyógyszerész-sírait [10, 11, 12, 13]. Ezúttal az 1920 és 1945 között keletkezetteket. A korszak két részre osztható: első két évtizede a trianoni békediktátumtól a második bécsi döntésig terjed, a magyar orvosok még a monarchia egyetemein szerezték diplomájukat, s az 1919-ben megnyitott új, román tannyelvű egyetemen csak kivételesen juthattak tisztséghez, többnyire magánpraxist folytattak; az 1940. augusztus 30-i bécsi döntés nyomán Kolozsvár újra magyar fennhatóság alá került, visszatért a Ferenc József Tudományegyetem is, s 1945-ig orvosi karával együtt Kolozsvárt működött. Bár már 1944. október 11-én a városba bevonulnak a szovjet-ukrán „felszabadító” csapatok, a román közigazgatás csak 1945 március 13-án kebelezi be Észak-Erdéllyel együtt a várost [7].

Az orvosok száma a Trianon előtti utolsó, 1916-os kimutatás [23] szerint Kolozs megyében 126 volt, közülük 104-en Kolozsvárt éltek, dolgoztak (köztük az egyetem oktatói is). Az egyetlen jelentősebb magánkórház, a Vöröskereszt Egylet 1895-ben létesített „Erzsébet-Mária Szanatóriuma” volt. Akkoriban a város lakossága 70 000 körül mozgott (83 %-a magyarnak vallotta magát). A hatalomváltozás után 1933-ban jelent meg egy orvosokat is felsoroló címjegyzék [21]. Ekkor már 100 000-es a lakosság (csak 55 %-a magyar), s a név szerint felsorolt 305 orvosból 117 tűnik magyarnak (jelentős részük magyar kultúrájú zsidó orvos). A 20-as években nekik jóformán csak a Vöröskereszt Szanatórium állt rendelkezésükre nagyobb műtétek, huzamosabb kezelések végzésére. Ezt 1929-ben a román állam kisajátítja, úgyhogy az orvosok két újonnan alapított felekezeti kórházban folytatják tevékenységüket: a Zsidó Kórház 1931-ben, a Református Kórház 1933-ban nyílik meg [7]. Ezek mellett néhány nagytekintélyű orvos magánszanatóriumot létesít: Charité (sebészet-uroló-

Dr. Gaal György

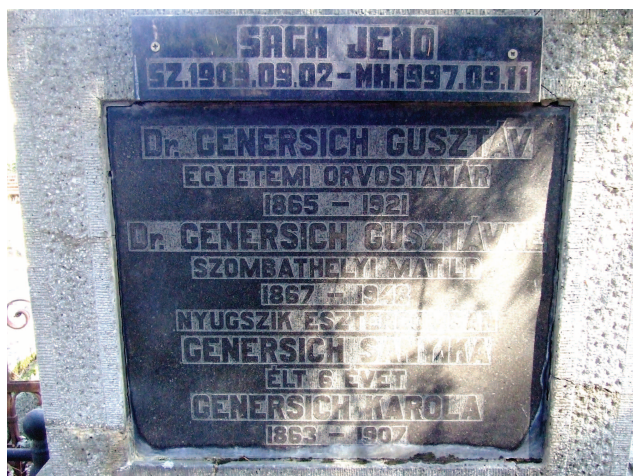
400184 Kolozsvár - Cluj-Napoca

N. Cristea utca 3.

E-mail: gaalviola@yahoo.com

gia, igazgatója Steiner Pál), Park (sebészet-nőgyógyászat, igazgatója Mátyás Mátyás), Gyergyay-szanatórium (fülorr-gégészet), Koleszár-szanatórium (ua. és ortopédia), Lengyel-szanatórium (sebészet, szülészet), Kosmutza/Cosmuța-szanatórium (tüdőgyógyászat) [21]. A kisebbségi orvosok továbbra is végeznek tudományos munkát, ennek fóruma az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztálya valamint az 1930-ban létesített Paul Ehrlich Orvosegyesület, mely a zsidó orvosoknak az érdekvédelmi szerve is. 1940 után a visszatérő egyetem újonnan kinevezett tanári kara hoz pezdülést mind a gyógyászatba, mind pedig a tudományos kutatómunkába. A magánszanatóriumok többsége bezár.

1. Az 1919-ben a román hatóságoktól felosztatott magyar tudományegyetem Budapesten majd Szegeden folytatja munkásságát, az orvostanárak kevés kivétellel követik az intézményt [6]. Három rendes tanár tér nyugovóra a házsongárdi földbe. Hevesi Imre (1867–1921) Tihanyban született. Egyetemi tanulmányait Kolozsvárt kezdte, s Bécsben fejezte be (1892), ahol kora legjelesebb sebészének, Theodor Billrothnak volt a tanítványa. 1893-ban jött Kolozsvárra gyakornoknak a Brandt József professzor vezette klinikára. Rendre emelkedett az adjunktusi tisztségig, 1903-ban az ortopédiai sebészetből magántanári képesítést is szerzett. 1914 januárjában rendkívüli tanári címet kapott. A háború alatt törzsorvosként éjjelnappal operált. Végül 1917 szeptemberében felállították az ortopédiai sebészeti tanszéket, s ezt vele töltötték be. Az egyetem elvétele után magánpraxisba kezdett. 1921. március 15-én egy Kolozsvár feletti dombon morfium befecskendezésével vetett véget életének [6]. Sírja nem maradt fenn. Genersich Gusztáv (1865–1921) nagyhírű

Genersich Gusztáv

lőcsei család szülötte, a Kolozsvárt oktató nagybátyja, Genersich Antal kórbonctanász professzor vonzza az itteni egyetemre: 1888-ban szerzi meg az orvostudományi diplomát. Azután a sebészetben majd a belgyógyászatban képezi magát, s megszereti a gyermekgyógyászatot. Külföldi tanulmányok után 1896-ban szerez habilitációt e tárgyból. 1904-től az Állami Gyermekmenhely igazgatója, s attól az évtől az egyetemen is rendszeresen előadja tárgyát. 1911-ben rendkívüli tanári címet kap. 1917-ben állítják fel a gyermekgyógyászati tanszéket részére, amelynek rendes tanára lesz, az új 30 ágyas klinikát pedig a Majális utca egyik sarokházában nyitják meg. A klinika elvétele után magánpraxist folytat [25, 29]. Modern beton sírja a Lutheránus temetőben található igen szűkszavú felirattal [15]. A harmadik Házsongárdban megpihenő rendes tanár Davida Leó (1852–1929). A budapesti egye-

Davida Leó

temen szerzett oklevelet (1876), majd a tájbonctani intézetben lett tanársegéd. Innen pályázott Kolozsvárra a megürült Leíró és tájbonctani tanszékre 1881-ben. Többször választották az Orvosi kar dékánjául. 1919-ben a tanári kar többségével Budapestre menekült, ott tanított 1921-ig, amikor nyugdíjba vonult. Budapesten halt meg, felesége mellé kívánczolt a Házsongárdi temetőbe, szép gránit-oszlopa a Lutheránus sírkertben áll [6, 15].

Engel Gábor és Engel Pál

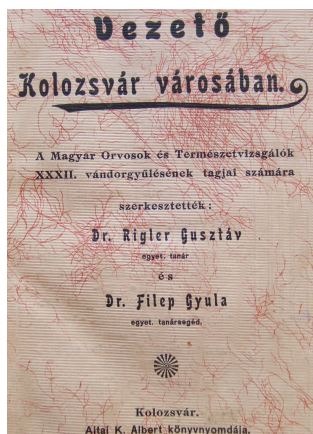
2. Az egyetem magántanárai és rendkívüli tanárai sorából kimagaslik Engel Gábor (1852–1935). Budapesten szerez diplomát (1875), 1880-tól tanársegéd a kolozsvári Szülészeti tanszéken, itt habilitálják egy év múlva a nőgyógyászati sebészet magántanárává, 1893-ban megkapja a rendkívüli tanári címet is. Nagy kockázatú ciszta-műtétek sorát végzi. 1887-től a román átvételig ő az Országos Karolina Kórház igazgatója. Azután közkedveltségnek örvendő családi orvos. A Lutheránus temető Haller-kriptájában nyugszik együtt orvos fiával, Engel Pállal (1905–1943), aki már Szegeden fejezte be tanulmányait, bőrgyógyászatra szakosodott. Beregszászon érte a halál, de ide temették [9, 15]. Másik fia, Engel Rudolf (1894–1945) még Kolozsvárt végezte az egyetemet 1918-ban, belgyógyászati pályája Szegeden bontakozik ki: 1926-ban a belgyógyászati diagnosztika magántanára, 1934-ben rendkívüli tanári címet kap. Szerepet játszik az ottani új klinika berendezésében. Közben megírja a kolozsvári belgyógyászat történetét [4]. Az 1938-as bécsi döntéskor Kassára nevezik ki főorvosnak. Onnan hurcolják orosz fogságba, ahol vérhasban hal meg. Nevét a családi síron tábla őrzi.

Elfer Aladár (1877–1944) Budapesten szerzett diplomát (1900), a kolozsvári Belgyógyászati Klinikán Purjesz Zsigmond kedves tanítványa volt, 1910-ben habilitálták belgyógyászati diagnosztikából, 1916-ban rendkívüli tanári címmel tüntették ki. 1919-től magángyakorlatot folytatott, a város egyik legtekintélyesebb orvosának számított. 1940-től újra megtarthatta magántanári előadásait, 1944-ben – különös érdemeire tekintettel – mentesítették a zsidó-törvények hatálya alól. Kis fekete márványkereszt sírjába vagy tíz éve mást temettek, de csak megfordították a követ, hátulján megmaradt az eredeti felirat [6, 15]. Filep Gyula (1871–1937) fekete márvány-obelisztk előtt pihen. Feliratából nem tűnik ki, hogy mikor elvégezte az egyetemet, elsőként avatták királygyűrűs doktornak (1896). Akkor kapta meg az egyetem ezt a jogot, hogy tiszta jeles végzőseit így tüntesse ki.

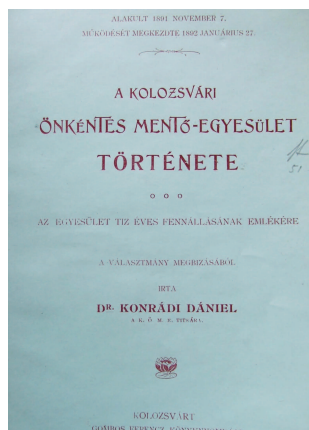

Elfer Aladár

Eleinte sebészetre szakosodott, egyéves ösztöndíjat is kapott, hogy németországi tanulmányutát [5] tegyen. Aztán közegészségtanból szerzett magántanári címet. Ekkoriban állította össze professzorával, Rigler Gusztávval közösen Kolozsvár-kalauzát (1903) [26]. Aztán kilépett az egyetemről, s Kolozs megye tisztí főorvosa volt a hatalomváltozásig [23]. Ő is magánpraxisra kényszerült, emellett a Református Teológia orvosi teendőit is ellátta. 1933-tól haláláig ő volt a Református Kórház első igazgatója [6, 7]. Filep kortársát, Konrádi Dánielt (1871–1940) 1898-ban avatták orvosdoktornak Kolozsvárt. A Kór- és gyógytani tanszéken emelkedett adjunktusi tisztségbe. Külföldi tanulmányutakat követően 1906-ban magántanárrá habilitálták. Az 1910-es években ő lett a Kolozsvári Önkéntes Mentő-Egylet igazgatója [20], nevéhez fűződik a Monostor úti székház felépítése. Azon kevesek közé tartozik, akit a román egyetem is „megtartott”, eleinte a Pasteur Intézet, majd a Bőrgyógyászati Klinika laboratóriumát vezette adjunktusi minőségben 1936-os nyugdíjazásáig. A vesztesség-kutatásban ért el jelentős eredményeket [16]. Vértes Oszkár (1875–1933) Budapesten született, ott is végezte egyetemi tanulmányait (1899), egy ideig Tübingenben képezte magát. 1907-ben került Kolozsvárra a nőgyógyászati tanszék tanársegédéül. Itt 1914-ben nőgyógyászati műtétből habilitálták. Szintén Erdélyben maradt. 1927-től a marosvásárhelyi

Filep Gyula kötete

Konrádi Dániel kötete

Vértés Oszkár

Czakó-szanatóriumban főorvusként dolgozott. Részt vett a Paul Ehrlich Orvosegyesület munkálataiban [6]. A Majális utcai Neológ Zsidó Temetőben nyugszik.

3. Az orvostársadalom „közkatonái” közül csak néhánynak az emlékét idézhetjük fel. Scheitz Vilmos (1862–1943) 1891-ben doktorált; Kolozsvár kerületi, majd 1912-től tiszti főorvosa volt a hatalomváltásig [23]. A Tüdőbeteg-gondozó Intézetben is tisztséget viselt. Azután magánpraxisra kényszerült, s a Római Katolikus Gimnáziumnak és a Ferenc-rendi Társasháznak volt orvosa. Az 1920-as években használt *Embertan és egészségtan* tankönyvet ő állította össze [27]. A bécsi döntést követően magyar

királyi egészségügyi főtanácsosi címmel tüntették ki. Épp aranydiplomával készültek meglepni, mikor hirtelen meghalt [30]. Id. Gspann Károly (1865–1938) Kolozsvárt szerzett diplomát (1898), egy ideig Purjesz professzor klinikáján szakosodott a belgyógyászatra. Apahidán lett körorvos, 1912-től járásorvos. Miután a hatalomváltáskor elvesztette állását, Kolozsvárt magángyakorlatra kényszerült, a szegényebb rétegek közkedvelt orvosa volt [19]. Szerény kis házsongárdi kövét az 1980-as években pusztították el. A Kertek parcellában nyugvó Jancsó Ödön (1875–1936) gyermekkorában – játék közben – fél szemét elvesztette, mégis orvosi diplomát szerzett Kolozsvárt és a sebészetben szakosodott, egy életen át fél szemmel operált. Marosújváron lett bányakerületi főorvos, de állását 1919-ben a hatalomváltáskor elvesztette, úgyhogy 1921-től Kolozsvárt nyitott magánrendelőt, majd a megnyíló Református Kórház sebészfőorvosa lett. Közben egészség-tant is tanított a Református Kollégiumban [15]. Hozzá közel nyugszik portréjától megfosztott sírkő előtt Szigeti Imre (1881–1934). Budapesten szerzett oklevelet (1906), később Kolozsvárra jött műtőnövendéknek. Egy ideig a Dohánygyárnak és a vasútnak volt orvosa. Az első világháborúban katonaorvosként teljesített szolgálatot, kilőtték fél szemét. Hazatérve magánpraxist folytatott, részt vett a tuberkulózis elleni küzdelemben [28], a Marianum Leánynevelő Intézetben pedig iskolaorvosi állást vállalt [17]. Török Imre (1885–1932) hasonló nevű orvos nagybátyja fogadott fiaként kerül Kolozsvárra, itt 1908-ban szerez orvostudományi diplomát. Katonaorvos lesz, ezredesi rangig emelkedik. A világháborúban orosz fogságba esik, s csak 1918 novemberében térhet haza. A sebészetben akar szakosodni, de az egyetem elvétele ebben megakadályozza. Magánpraxist folytat, az EME Orvostudományi Szakosztályának jegyzője, több dolgozatot mutat be. Egy vadászaton kap halálos lövést. Nagybátyja sírjában nyugszik külön felirat nélkül [15, 18].

4. Az 1940 őszén újra Kolozsvárt megnyitott Ferenc József Tudományegyetem orvostanárai közül mindössze egy évi szolgálat után jutott a házsongárdi földbe Vásárhelyi János (1901–1941). Csombordon született, a nagyenyedi Bethlen Kollégium és a budapesti egyetem tanítványa volt, 1926-ban avatták orvossá. Pár évig Hódmezővásárhelyen kórházi alorvos. 1929-től már a szegedi egyetem tanársegéde, Berlinben és az USA-ban képezheti magát. 1937-ben Szegeden megszerzi általános bakteriológiából a magántanári fokozatot. Így nevezik ki Kolozsvárra az általános kórtan és bakteriológia nyilvános rendkívüli tanárául. Neki kell intézete kiürített helyiségeit

Vásárhelyi János

újra berendeznie [2, 31]. Beton sírja már az új temető rész Z parcellájában van. Tanszéki munkáját Putnoky Gyula folytatja. A magántanárok sorából Szentkirályi Zsigmond (1893–1942) hal meg ekkoriban. Ő még Kolozsvárt szerzett diplomát (1915), majd a világháborúban teljesített szolgálatot. 1919-től Budapesten, 1921-től Szegeden tanársegéd a Bőrklinikán. 1922-ben a hódmezővásárhelyi kórház bőrgyógyászati osztályán, az első bécsi döntést követően a kassai kórházban szakorvos. 1933-ban Szegeden megszerzi a magántanári képesítést is a bőr parazitás megbetegedései tárgykörben. Természetesen 1940 után hazatért Kolozsvárra, özvegy édesanyjához. Itt érte a halál. Nagyapjának, Kolozsvár hasonló nevű, a kiegyezés utáni első polgármesterének a sírjába temették, a kőre erősített fehér márvány táblája pár évvel ezelőtt eltűnt [1, 15]. A visszatért egyetem meghívott előadójaként halt meg autóbalesetben Pataki Jenő (1857–1944). Családja ötödik orvosgenerációját képviselte, s egyben az első nagy erdélyi orvostörténészt tiszteljük benne. 1882-ben szerzett Kolozsvárt diplomát, egy ideig Vas megyében dolgozott, míg 1898-ban megválasztották szülővárosa tiszti orvosául. Ekkor kezd a prostitúció kérdésével és az orvosi múlttal foglalkozni. 1919-ben elveszti állását, magánpraxisából csak nyomorogva él. De állandóan kutat és publikál. 1937-ben megírja az EME Orvostudományi Szakosztályának a történetét is. Arany-, majd gyémántdiplomával tüntették ki. Szétszórva megjelent írásait 2004-ben kötetbe gyűjtve tették közkinccsé [22]. Sírfelirata nagybátyja, Pataki Dániel orvosdoktor kővé olvasható [3, 14, 15].

5. Az 1933-as kolozsvári címjegyzékben összesen 18 városban lévő gyógyszerár neve és címe található [21]. Közülük csak kettő tulajdonosának zárult le e korszakban élete, s e tudományág egyik nagynevű tanára is ekkoriban került a házsongárdi nyughelyre. Orient Gyula (1869–1940) neve még napjainkban is fogalomszámba megy.

1891-ben Budapesten szerzett gyógyszerészi oklevelet. 1898-ban jött a kolozsvári egyetem kémiai intézetébe tanársegédként. 1900-ban itt avatták gyógyszerészdoktorrá. 1906-ban az orvosi diplomát is megszerezte, majd 1918-ban magántanárrá habilitálták. Közben gyógyszerészek nemzedékeit képezte. Az 1919-ben megnyíló román egyetem is alkalmazta, rábízva a gyógyszerészeti oktatás megszervezését. Mint a méregtan előadótanárát nyugdíjazták 1934-ben, mikor megszűnt a gyógyszerészképzés Kolozsvárt. Szakirodalmi tevékenysége mellett nevéhez fűződik a gyógyszerésztörténeti gyűjtőmunka, melynek köszönhető a kolozsvári múzeum felállítása a Mauksch–Hintz-házban. Emlékét Ember Bogdán gyógyszerésznek a fekete márványkővé örökíti meg felirat [15, 24]. A gyógytár tulajdonosok közül Palóczy Lajos

Palóczy Lajos

(1850–1926) nyugszik a Kertek parcella egy betonsírában. Életútja Hódmezővásárhelyről indult, Pesten szerzett 1872-ben gyógyszerészmesteri oklevelet. 1890-ben jött Kolozsvárra a Hintz-patika bérlojeként. 1906-ban kapott önálló gyógytár nyitására engedélyt, ezt Megváltó elnevezéssel a Magyar utca elején a (ma 51. sz. alatti) Bloz-házban nyitotta meg. Utóbb a házat is megvásárolta. Halála után a vele egy sírban nyugvó leánya, Tischlerné Palóczy Anna vezette tovább a patikát [8, 24]. Holicska Dezső (1892–1943) 1919-ben még a Ferencz József Tudományegyetemen jutott diplomához. Kisvárosokban vezetett patikát, míg a bécsi döntést követően Kolozsvárra jött, s itt a Monostor úti Isteni Gondviselés nevű gyógytárat bérelte korai haláláig. Hasonló nevű fül-orr-gégész fiával (1920–1987) nyugodott egy sírban, de azt a 90-es években felszámolták [15, 24].

Az első világháborút követő évtizedekből 18 orvosdoktor és 3 gyógyszerész emlékét idézhettük fel a

Házsongárdi temető kapcsán. Az elszegényedést tükrözi, hogy egyiküknek sincs impozáns síremléke, soknak a szerény köve már elpusztult, mások emlékét az ősök, elődök kövére vésett felirat őrzi.

Irodalom

1. Berde K. – Búcsúbeszéd Szentkirályi Zsigmond koporsója felett 1942. nov. 23-án. *Értesítő az EME Orv. Szakosztályának munkájából*, 1943, LII: 149–150.
2. Berde K. – Búcsúbeszéd Vásárhelyi János (1901–1941) koporsója fölött. 1941. szept. 3. *Értesítő az EME Orv. Szakosztályának munkájából*, 1940–1941, L: 65–67.
3. Berde K. – Pataki Jenő 1857–1944. *Értesítő az EME Orv. Szakosztályának munkájából*, 1944. LVII: 198–200.
4. Engel R. – A M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem Belgyógyászati Klinikájának és Tanszékének története 1872–1930, Szeged, 1931.
5. Filep Gy. – Úti emlékek, Különlenyomat az Orvos-Természettudományi Ért. 1899. évi XXI. kötetéből, Kolozsvár, 1899.
6. Gaal Gy. – Egyetem a Farkas utcában, Scientia Kiadó, Kolozsvár, 2012.
7. Gaal Gy. (szerk.) – Kolozsvár kétezer esztendeje dátumokban, Kolozsvár, 2001.
8. Gaal Gy. – Magyarok utcája, EME kiadása, Kolozsvár, 1995. 108–109. [ETF 221.]
9. Gaal Gy. – Orvosok és gyógyszerészek a szepeslőcsei Engel családban, *OrvTudÉrt*, 2000, 73: 494–499.
10. Gaal Gy. – Orvosok, gyógyszerészek és legközelebbi hozzátartozók sírkövei a Házsongárdi temetőben a 18. sz. közepéig, *OrvTudÉrt*, 2008, 81: 62–66.
11. Gaal Gy. – Orvosok és gyógyszerészek sírjai a Házsongárdi temetőben a 19. század közepéig, *OrvTudÉrt*, 2009, 82: 131–135.
12. Gaal Gy. – Orvosok és gyógyszerészek sírkövei a Házsongárdi temetőben a 19. sz. második feléből, *OrvTudÉrt*, 2010, 83: 68–72.
13. Gaal Gy. – Orvosok és gyógyszerészek sírkövei a Házsongárdi temetőben a 20. sz. első két évtizedéből, *OrvTudÉrt*, 2012, 85: 54–59.
14. Gaal Gy. – Pataki Jenő, Erdély első orvostörténésze, Erdélyi Múzeum, 1994, 56: 28–43.
15. Gaal Gy. – Tört kövön és porladó kereszten, Stúdium Könyvkiadó, Kolozsvár, 2009.
16. Koleszár L. – Búcsúbeszéd Konrádi Dániel (1871–1940) koporsója fölött. 1940. szept. 5, *Értesítő az EME Orv. Szakosztályának munkájából*, 1940–1941, L: 64.
17. Koleszár L. – Búcsúbeszéd dr. Szigeti Imre temetésén, *Értesítő az EME Orv. Szakosztályából*, 1934–1936, XLVII: 90–92.
18. Koleszár L. – Dr. Török Imre (1885–1932), *Az EME Orvostudományi Szakosztályának Közleményei*, h.n. 1932.
19. Koleszár L. – Temetési beszéd, melyet elmondott Gspann Károly dr. (1865–1938) felett 1938. február 14-én, *Értesítő az EME Orv. Szakosztályából*, 1938–1939, XLIX: 70–71.
20. Konrádi D. – A Kolozsvári Önkéntes Mentő-Egyesület története, Kolozsvárt, 1902.
21. Orosz F. (szerk.) – Cluj-Kolozsvári kalauz, *Az EKE kiadása*, Cluj-Kolozsvár, 1933, 88, 158–163.
22. Pataki J. – Az erdélyi orvoslás kultúrtörténetéből, Magy. Tudománytörténeti Intézet, Piliscsaba, 2004.
23. Pesti A. (szerk.) – Magyarország orvosainak évkönyve és cím-tára, 1916, 26: 301–304.
24. Péter H. M. – Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai, EME, Kolozsvár, 2002.
25. Péter M., Péter H. M. – Genersich Antal és Gusztáv orvos-professzorok leszármazási rendje, életútja és tevékenysége, *OrvTudÉrt*, 2009, 82: 52–56.
26. Rigler G., Filep Gy. (szerk.) – Vezető Kolozsvár városában. A Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XXXII. vándorgyűlésének tagjai számára, Kolozsvár, 1903.
27. Scheitz V. – Embertan és egészségtan. Közép- és Polgári iskolák IV. osztályú tanulói számára, Minerva, Cluj-Kolozsvár, 1925.
28. Schmiedt B., Szigeti I. – Örök harc. Küzdelem a tuberkulózis ellen, [Kolozsvár], 1933.
29. Tankó A., Péter M. (szerk.) – Genersich Antal emlékkönyv születésének 150. évfordulója alkalmából, Genersich Alapítvány – EME, Budapest–Marosvásárhely, 1994.
30. Végh J., Emlékezés a kolozsvári magyarság két nagy halottjára. Tragikus hirtelenséggel meghalt Merza Gyula és dr. Scheitz Vilmos, *Ellenzék*, 1943, LXIV: 284. sz. (dec. 16.)
31. *** Eltemették dr. Vásárhelyi János orvosprofesszort, *Ellenzék*, 1941, LXII: 203. sz. (szept. 5.)